यत्तु षड्भिः परिहार्यो राज्ञा। अवध्यश्चावन्ध्यश्चादण्ड्यश्चाबहिष्कार्यश्चापरिवाद्यश्चापरिहार्यश्चेति (8, 12. fg.) तदपि स एष बहुश्रुतो भवति लोकवेदवेदाङ्गविद्याकोवाक्येतिहासपुराणकुशलस्तदपेक्षस्तद्वृत्तिश्चत्वारिंशता संस्कारैः संस्कृतस्त्रिषु कर्मस्वभिरतः षट् वा सामयाचारिकेष्वभिविनीत (8, 4—11) इति प्रतिपादितबहुश्रुतविषयं न ब्राह्मणमात्रविषयम्। व्यवहारविषयमाह।

स्मृत्याचारव्यपेतेन मार्गेणाधर्षितः परैः।
आवेदयति चेद्राज्ञे व्यवहारपदं हि तत्॥ JÂGÑ. 2, 5.

धर्मशास्त्रसमाचारविरुद्धेन मार्गेण परैराधर्षितो ऽभिभूतः। यद्राज्ञे प्राड्विवाकाय वा। आवेदयति विज्ञापयति। चेद्यदि। तदावेद्यमानं व्यवहारपदम्। प्रतिज्ञोत्तरसंशयहेतुपरामर्शप्रमाणनिर्णयप्रयोजनात्मको यो व्यवहारस्तस्य पदं विषयः। तस्य चेदं सामान्यलक्षणम्। स च द्विविधः। शङ्काभियोगस्तत्त्वाभियोगश्चेति। यथाह नारदः।

द्व्यभियोगस्तु विज्ञेयः शङ्कातत्त्वाभियोगतः।
शङ्कासतां तु संसर्गात्तत्त्वं हेठाभिदर्शनात्॥

इति। हेठा लोप्त्रं लिङ्गमिति यावत्। तेन दर्शनं साक्षाद्वा दर्शनम्। तस्मात्। तत्त्वाभियोगो ऽपि द्विविधः। प्रतिषेधात्मको विध्यात्मकश्चेति। यथा। मत्तो हिरण्यादिकं गृहीत्वा न प्रयच्छतीति। क्षेत्रादिकं ममापहरतीति वा। उक्तं च कात्यायनेन।

न्याय्यं स्वं नेच्छते कर्तुमन्याय्यं वा करोति यः।

इति। स पुनश्चाष्टादशधा भिद्यते। यथाह मनुः (8, 4—7)।

तेषामाद्यमृणादानं निक्षेपो ऽस्वामिविक्रयः।
संभूय च समुत्थानं दत्तस्यानपकर्म च॥
वेतनस्यैव चादानं संविदश्च व्यतिक्रमः।
क्रयविक्रयानुशयो विवादः स्वामिपालयोः॥
सीमाविवादधर्मश्च पारुष्ये दण्डवाचिके।
स्तेयं च साहसं चैव स्त्रीसंग्रहणमेव च॥
स्त्रीपुंधर्मो विभागश्च द्यूतमाह्वय एव च।
पदान्यष्टादशैतानि व्यवहारस्थिताविह॥

इति। एतान्यपि साध्यभेदेन पुनर्बहुत्वं गतानि। यथाह नारदः।

एषामेव प्रभेदो ऽन्यः शतमष्टोत्तरं स्मृतम्।
क्रियाभेदान्मनुष्याणां शतशाखो निगद्यते॥

इति। आवेदयति चेदित्यनेन स्वयमेवागत्यावेदयति न राजप्रेरितस्तत्पुरुषप्रेरितो वेति दर्शयति। यथाह मनुः (8, 43)।

नोत्पादयेत्स्वयं कार्यं राज्ञा नाप्यस्य पूरुषः।
न च प्रापितमन्येन ग्रसेतार्थं कथं चन॥